

Handläggare
Fredrik Linder
Telefon: 08-508 317 79**Till**
Kulturnämnden
2022-02-22

Museet mitt i medeltiden. Omlokalisering av Medeltidsmuseet. Inriktningsbeslut

Förvaltningens förslag till beslut

1. Nämnden godkänner förvaltningens förslag till inriktningsbeslut.
2. Nämnden uppdrar åt förvaltningen att utreda och planera för flytt av Medeltidsmuseet och återkomma med förslag till genomförandebeslut

Maria Jansén
Kulturdirektör
KulturförvaltningenFredrik Linder
Avdelningschef
Museer och konst

Sammanfattning

Vid Stortorget i Gamla stan, invid Storkyrkan och Stockholms äldsta gata, Köpmangatan, mitt i den medeltida staden, föreslås nu att Stockholms stad gör sin största museisatsning på decennier. Här finns en möjlighet att etablera Medeltidsmuseet i Börshuset, och skapa ett museum om medeltiden och Gamla stan, i stadens äldsta kärna. Medeltidsmuseet behöver flytta då riksdagsförvaltningen ska disponera museets nuvarande lokaler för sin verksamhet.

Förvaltningen föreslår att nämnden uppdrar åt förvaltningen att utreda och planera för flytt av Medeltidsmuseet från Helgeandsholmen till Börshuset, och återkomma med förslag till genomförandebeslut.

Ärendet

Medeltidsmuseet öppnade 1986 på Helgeandsholmen. Under ett normalår har verksamheten nått ca 200 000 besökare och varit mycket uppskattad av såväl stockholmarna som tillresta besökare från hela världen. Museet driver omfattande verksamhet riktad till stadens skolor. Museet omsätter ca 10 mnkr under ett normalår, varav 3,5 mnkr utgörs av externa intäkter. Hyreskostnaderna uppgår till ca 2 mnkr årligen. Utanför detta tillkommer kostnader som bärs av matrisorganisationen inom avdelningen Museer och konst. Det

handlar bl.a. om samlingsförvaltning, ledning, administrativt stöd och kommunikation.

Medeltidsmuseet kommer att behöva flytta från nuvarande lokaler eftersom riksdagsförvaltningen, som äger huvuddelen av lokalerna, ska disponera dessa för sin verksamhet. Riksdagsförvaltningen genomför ett omfattande fastighetsutvecklingsprojekt i flera fastigheter och etapper. Som en del i detta arbete finns en ambition att skapa ett utökat besökscentrum, där bland annat fornlämningen av den medeltida stadsmuren kan vara tillgänglig för allmänheten. Tidpunkten för när Medeltidsmuseet ska lämna nuvarande lokaler är inte fastställd.

Kulturnämnden har därför initierat ett arbete för att hitta ny lokal för Medeltidsmuseet och har identifierat lokaler i Börshuset vid Stortorget i Gamla stan, Rådstugan 1, som unikt väl lämpade för ändamålet. Börshuset ägs av Stockholms stad och förvaltas av fastighetskontoret. Gatuplanet och delar av källaren och första våningen disponeras idag av Nobel Prize Museum. Planen är att utreda möjligheterna att lokalisera sig till de lokaler som idag rymmer den verksamheten. För Nobel Prize Museum är siktet inställt på att skapa ett nytt kultur- och vetenskapshus vid Slussen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen Museer och konst i samråd med administrativa staben samt stadsledningskontoret och fastighetskontoret.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Vid Stortorget i Gamla stan, invid Storkyrkan och Stockholms äldsta gata, Köpmangatan, mitt i den medeltida staden, föreslås nu att Stockholms stad gör sin största museisatsning på decennier. Här finns en möjlighet att etablera Medeltidsmuseet i Börshuset, och skapa ett museum om medeltiden och Gamla stan, i stadens äldsta kärna.

Det ska bli ett intresseväckande museum, på en unik plats, med en mycket viktig uppgift att verka för kunskap och bildning, som blir en spjutspets i stadens kulturutbud och som kommer att erbjuda kulturupplevelser långt utöver det vanliga. Ett museum för stockholmarna att glädjas och känna stolthet över och samtidigt en viktig del i Stockholms attraktionskraft som kulturstad. Ett museum dit alla ska känna sig välkomna.

Museet kommer att berätta om livet i den medeltida staden, om Stockholms uppkomst och om Gamla stans utveckling. Utifrån aktuell forskning kommer utställningar att presenteras som sätter

museiföremålen och den helt unika platsen i centrum. Utställningarna kommer samtidigt att präglas av en gestaltning av högsta kvalitet som ger historien liv, bl.a. genom att ta till vara de möjligheter som ryms i ny teknik.

Platsens autenticitet, forskningsbaserad kunskap och föremålens unika kulturhistoriska värden ska tillsammans med en nyskapande gestaltning och innovativ teknikanvändning utgöra grunden för stadens nya museum.

Museets besökare kommer att fångas av historiens vingslag och förundras över hur mycket av den medeltida staden som finns kvar, de kommer att ryckas med i berättelser om dramatiska händelser som präglat Stockholm och få ny saklig kunskap om historiska skeenden och sammanhang som har format vår stad. I gripande utställningar kommer det också att berättas om några av de människor som levt sina liv i Gamla stan. Ingen ska lämna museet oberörd, utan med ny kunskap, nya insikter och med nyväckt upptäckarglädje.

Ett centrum för forskning

Museet ska utgöra en viktig infrastruktur och en motor för forskning om Stockholms äldre historia och medeltiden. Museet ska också ha rollen som Stockholms arkeologiska museum, med uppgiften att långsiktigt verka för kunskapsuppbyggnaden inom området. Till museet ska knytas en referensgrupp eller ett råd av ledande forskare.

Tillsammans med Stadsmuseet och Stockholmia – forskning och förlag skapas en stark forskningsmiljö inom kulturförvaltningens avdelning Museer och konst som under lång tid framöver kommer att kunna bidra till att ny väsentlig kunskap om stadens historia kommer att byggas upp och förmedlas.

Ett besökscentrum för Gamla stan

Gamla stan, staden mellan broarna, är en unik plats i Stockholm och Sverige och ett besöksmål som står sig väl i internationell konkurrens. Det nya museet kommer att bli ett besökscentrum för Gamla stan som kommer att göra att både fler stockholmare och fler besökare upptäcker den rikedom av historiska upplevelser som väntar vid torgen och i gränderna. Det kommer att stärka Stockholm som destination. Museet kommer att utgöra en centralpunkt för aktiviteter runt om i Gamla stan, t.ex. stadsvandringar och visningar av gömda medeltida rum.

En resurs för skolan

Det nya Medeltidsmuseet ska, precis som det befintliga museet, vara den givna platsen för stadens skolor att söka kunskap, fördjupning och inspiration om medeltiden. Museet ska vara ledande nationellt inom museipedagogik. Digitala resurser kommer att väva samman museibesöket med undervisningen i klassrummet.

Processen framåt

Det nuvarande Medeltidsmuseet är en stark kunskapsinstitution som haft stor betydelse för forskning om medeltiden och arkeologin i Stockholm. Museet har samtidigt varit mycket uppskattat av besökare. Alla dessa kvaliteter kommer kulturförvaltningen ta med och förstärka i nyetableringen vid Stortorget.

I en lärande process kommer nationell och internationell expertis att anlitas för etableringen av det nya museet. Det gäller såväl expertis inom sakområdet som inom utställningsteknik.

Stor omsorg kommer att ägnas de museiföremål som utgör kärnan i utställningarna och perspektiven från vederhäftig, aktuell forskning kommer att utgöra grunden för hela etableringen.

En organisation byggs samtidigt upp som långsiktigt säkrar att museet blir en stark kunskapsinstitution med förmåga att kontinuerligt utveckla verksamheten i alla dess delar.

Ekonomiska förutsättningar

Medeltidsmuseet omsätter idag ca 10 mnkr under ett normalår, varav 3,5 mnkr utgörs av externa intäkter, t.ex. intäkter från visnings- och programverksamhet, försäljning i butik och uthyrning av lokaler. Hyreskostnaderna uppgår till ca 2 mnkr årligen. Utanför detta tillkommer kostnader som bärs av matrisorganisationen inom avdelningen Museer och konst, det handlar bl.a. om samlingsförvaltning, ledning, administrativt stöd och kommunikation.

Kulturförvaltningen bedömer att de sammanlagda engångskostnaderna för etableringen i Börshuset kommer att uppgå till ca 55 - 75 mnkr i 2022 års priser. Engångskostnader uppstår sammantaget för uppbyggnad av det nya museet inklusive anpassning av lokaler och utställningar samt bland annat för flytt av museiföremål och inventarier (till exempel Riddarholmsskeppet), utveckling av verksamhet inklusive digitala resurser och pedagogik, anpassning av magasin, dokumentation av det befintliga museet samt hyra av tillfälliga verksamhetslokaler. Av engångskostnaderna utgör cirka 40 – 55 mnkr av investering för uppbyggnad av nya utställningar och anpassning av publika ytor via kultur nämndens

budget. En förutsättning för att kunna möta detta behov är att kulturförvaltningen ersätts för de kostnader som uppstår med anledning av att museet sägs upp från nuvarande lokaler.

Framtida driftkostnader kommer uppstå för hyra och drift av museilokal. Den framtida hyresnivån kommer att preciseras under utredning. 2021 uppgick hyran för de aktuella lokalerna till ca 5 mnkr. För hyra av ateljé och magasin, utbyggd verksamhet avseende forskning och kunskapsuppbyggnad samt bemanning av funktion som besökscentrum inklusive genomförande av programverksamhet runt om i Gamla stan kommer de löpande kostnaderna uppgå till ca 4 miljoner kronor i 2022 års priser. En förutsättning för satsningens genomförande är att kulturförvaltningen fullt ut kompenseras för dessa ökade kostnader.

Under utredningsskedet behöver kulturförvaltningen tillföras 2,5 miljoner kronor årligen från och med 2022. Medlen behövs för en organisatorisk förstärkning som möjliggör hanteringen av den omfattande och komplexa process som museets flytt innebär.

Stadens vinster

Genom att hitta en ny lokalisering för Medeltidsmuseet i Börshuset kan staden skapa ett attraktivt museum av hög klass, ett besökscentrum för Gamla stan, en stark infrastruktur för forskning och kunskapsuppbyggnad, ett besöksmål som attraherar många besökare, en viktig pedagogisk resurs för skolan och en ny symbol för ett Stockholm med framtidstro.

Verksamhet under etableringsperioden

Under tiden som det nya museet är under etablering planerar kulturförvaltningen en omfattande verksamhet om Stockholms medeltid och arkeologi i form av utställningar och programverksamhet på Stadsmuseet, stadsvandringar och program runt om i Gamla stan, skolprogram om arkeologi och medeltid på plats i hela staden, digitala program och skolvisningar samt verksamhet för att, i bred samverkan, lyfta fram aktuell forskning inom området, exempelvis i form av en internationell konferens.

Börshuset

Börshuset, Rådstugan 1, ligger på Stortorgetts norra sida i kvarteret Rådstugan. Huset uppfördes 1773–1778 av Stockholms Borgerskap för Stockholms fondbörs efter ritningar av arkitekt Erik Palmstedt. På platsen låg tidigare den medeltida Rådstugan som rymde Stockholms rådhusrätt och häkte och var säte för stadens råd eller magistrat.

Ytan som beräknas kunna disponeras för Medeltidsmuseet uppgår till totalt 1777 kvm, varav 1114 kvm utställningsyta i gatuplanet. I

den aktuella fastigheten har Nobel Prize Museum sin verksamhet. Nobelstiftelsen har erhållit markanvisning från staden för nybyggnation. Tidpunkten för avflytt är inte känd. Eventuellt kan ytterligare utställningsytor iordningställas i källarplanet. Svenska Akademien och Stockholms Borgerskap disponerar övriga delar av byggnaden.

Preliminär tidplan

Våren 2022	Genomförandebeslut i kulturnämnden
Ej fastställt	Medeltidsmuseet under Norrbro stänger
2022-2024	Planering, kunskapsuppbyggnad, konceptutveckling
Ej fastställt	Avetablering av Medeltidsmuseet under Norrbro
Ej fastställt	Uppbyggnad av det nya museet
Ej fastställt	Invigning av det nya museet i Börshuset

Förvaltningen föreslår att nämnden uppdrar åt förvaltningen att utreda och planera för flytt av Medeltidsmuseet från Helgeandsholmen till Börshuset, och återkomma med förslag till genomförandebeslut. För uppdraget tillsätts en styrgrupp med representanter ifrån kulturförvaltningen, fastighetskontoret och stadsledningskontoret.